

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bir geçici madde eklenmesine dair Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 20 . 5 . 1973 - Sayı : 14540)

No.
1728

Kabul tarihi
15 . 5 . 1973

MADDE 1. — 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 3, 4, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21 ve 23 ncü maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Görev ve yetki :

Madde 3. — Sıkıyönetim komutanı, sıkıyönetim bölgesinde genel güvenlik ve kamu düzenini korumak ve sağlamakla görevlidir ve gerektiği hallerde aşağıda yazılı tedbirleri almaya yetkilidir.

a) Konutları ve her türlü dernek, siyasi parti, sendika, kulüp gibi teşekküllere ait binaları, işyerleri ile özel ve tüzel kişilikleri haiz (Özerk müesseseler dâhil) müesseseler ve bunlara ait müstemilât ve her türlü kapalı ve açık yerleri, mektup, telgraf ve sair mersuleleri ve kişilerin üzerlerini her hangi bir müracaat, talep ve karara lüzum olmaksızın aramak ve bunlardan sübut vasıtaları olan yahut zor alıma tabi bulunan eşyayı zaptetmek;

b) Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun yayımları dâhil olmak üzere telefon, telsiz, radyo, televizyon gibi her çeşit araçlarla yapılan yayım ve haberleşmeye sansür koymak, kayıtlamak ve ya durdurmak ve hizmetin gerektirdiği ahvalde bunlardan öncelikle faydalanmak;

c) Söz, yazı, resim, film ve sesle yapılan her türlü yayım, haberleşme, mektup, telgraf ve sair mersuleleri kontrol etmek; gazete, dergi, kitap ve diğer yayınların basım ve yayımını kayıtlamak ve bunlar üzerine sansür koymak veya sıkıyönetim bölgesine sokulmasını yasaklamak; sıkıyönetim komutanlığınca basılması veya neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş gibi bilcümle matbu evrakı basan matbaaları kapatmak;

d) Kamu düzeni, Devlet Kuvvetleri, kişi hürriyeti, kamu selâmeti aleyhine işlenen cürümlerle, adam öldürmek veya kişilere karşı müessir fiilde bulunmak suçlarından hükümlülüğü bulunanlardan veya genel emniyet gözetimi altında olanlardan yahut sıkıyönetim bölgesinde belirli bir ikametgâhı olmayanlardan veya diğer şüpheli olan kişilerden sıkıyönetim bölgesi içinde bulunmaları sakıncalı görülenleri sıkıyönetim bölgesi dışına çıkarmak veya bu bölge içinde belirli yerlere girmesini veya yerleşmesini yasaklamak;

e) Her türlü silâhlar, cephaneler, bombalar, tahrip maddeleri, patlayıcı maddeler, radyoaktif maddeler veya gazların yahut benzeri maddelerin bulundurulmasını, hazırlanmasını, yapılmasını veya naklini yasaklamak ve bunlar ile bunların hazırlanmasına veya yapılmasına yarayan eşya, alet veya araçların teslimi için emirler vermek, arayıp toplamak;

f) Grev, lokavt yetkilerinin kullanılmasını sürekli olarak durdurmak veya izne bağlamak; işgal, fiilî durum, boykot ve iş yavaşlatılması gibi hareketleri yasaklamak, önlemek veya önleyici tedbirleri almak;

g) Kapalı veya açık yerlerde her türlü toplantıları veya gösteri yürüyüşlerini yasaklamak, her türlü dernek ve teşekküllerin çalışmalarını durdurmak veya bunları izne bağlamak; yeni dernek kuruluşlarını izne bağlamak;

h) Zarurî ihtiyaç maddelerini yapan, üreten, depolayan, nakleden ve satan ticarî ve sınaî müesseseleri lüzumu halinde kontrol etmek ve ihtiyaçların gerektirdiği tedbirleri almak;

i) Gazino, kahvehane, birahane, meyhane, tiyatro, sinema, bar, diskotek, taverna, dansink ve emsali gibi eğlence yerleri ile kulüp ve sair oyun salonlarını otel, motel, kamping ve bunlara benzer yerleri kontrol etmek, kapatmak veya bunların açılma ve kapanma zamanlarını tâyin etmek ve sınırlamak;

j) Kara, deniz ve hava trafik düzenine ilişkin tedbirleri almak, güvenlik amacıyla ulaştırma araçlarının bölgeye giriş ve çıkışlarını kayıtlamak veya yasaklamak;

k) Sıkıyönetim bölgesine girmek ve bu bölgeden çıkmak isteyenler hakkında kayıtlar koymak;

l) Sokağa çıkmayı kayıtlamak ve yasaklamak ve gerektiğinde sivil savunma tedbirlerinin tümünü veya bir kısmını aldirmek;

m) Sıkıyönetim bölgesindeki Devlet kurum ve organlarına Hazine, özel idare, mahallî idare, iktisadî veya sair kamu kuruluşlarına gerekli tedbirleri aldirmek;

Lüzumu halinde sıkıyönetim bölgesindeki Hazine, özel idare ve belediyelere ait bina, araç ve personelden yararlanmak;

n) Bakanlar Kurulunun sıkıyönetimle ilgili kararlarını yürütmek.

Bu maddede sayılan yetkilerin kullanılmasında milletlerarası hukukun diplomatik temsilcilikler ve mensuplarına tanıdığı ayrıcalık ve dokunulmazlıklar ile yasama dokunulmazlığına ilişkin Anayasa hükümleri saklıdır.

Silâh kullanma yetkisi :

Madde 4. — Sıkıyönetim komutanlığı emrinde görevli asker ile polis ve jandarma, kendilerine verilen görevlerin yerine getirilmesi sırasında tabii oldukları Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanun ve Yönetmeliği, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teskilât ve Vazife Nizamnamesinde silâh kullanmayı icabettiren hal ve şartlardan herhangi birinin tahakkuku halinde silâh kullanma yetkisini haizdirler.

Sıkıyönetim komutanlığında görev alan ve silâh kullanan bütün personel hakkında 1481 sayılı Asayiş müessir bâzı fillerin önlenmesi hakkındaki Kanunun 3 nci maddesi ile 211 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 87 nci maddesinin V ve VI ncı fıkraları hükümleri uygulanır.

Yukarıda belirtilen görevlilerin; Devlet otoritesini, can ve mal güvenliğini korumak için silâh kullanmalarını, sıkıyönetim komutanlarının önceden düzenleyen emirleri uygun araçlarla ilân edilir.

Sıkıyönetim mahkemeleri kuruluncaya kadar yapılacak işler :

Madde 12. — Sıkıyönetim komutanı nezdindeki askerî mahkemeler göreve başlayıncaya kadar, suçun işlendiği yerlerde bulunan askerî savcılar ve bunlar yoksa Cumhuriyet savcıları sıkıyönetim komutanlığı askerî savcılarının görevlerini yaparlar.

Sıkıyönetim ilânını gerektiren hallere bağlı eylemler :

Madde 13. — Sıkıyönetim ilânına sebeb olan suçları, sıkıyönetim ilânından evvel işlemiş olanlarla, sıkıyönetim askerî mahkemelerinin elkoyduğu herhangi bir suçla umumî ve müsterek gaye içerisinde irtibatı bulunan suçları işleyenlerin dâvalarına, suç, sıkıyönetim bölgesi dışında işlenmiş olsa dahi sıkıyönetim askerî mahkemesinde bakılır.

Sıkıyönetim personelinin suçlarında görev :

Madde 14. — Sıkıyönetim komutanlığı emrine giren personelin, sıkıyönetim hizmet ve görevleri ile ilgili olarak veya sıkıyönetim hizmet ve görevlerinin yapılması sırasında işledikleri suçlara ait dâvalara bakmak görevi, sıkıyönetim askerî mahkemelerine aittir.

Bu kişilerin sıkıyönetim mahkemesi görevine giren suçları hakkında re'sen kovuşturma yapılır. Bunlar hakkında özel kanunlarında gösterilen yargı usulü hükümleri uygulanmaz.

Sıkıyönetim emrindeki asker kişilerin askerî yargıya tabi suçlarına da sıkıyönetim askerî mahkemesinde bakılır.

Sıkıyönetim komutanı; emrindeki personele özel kanunlarında yazılı disiplin ve idarî cezaları usulüne göre verebilir. Ancak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi personele, uyarma, kınama ve kısa süreli durdurma dışındaki cezaların uygulanması için yetkili makam ve kurullarına teklifte bulunur.

Sıkıyönetim mahkemelerinin görev ve yetkileri :

Madde 15. — Sıkıyönetim altına alınan yerlerde aşağıdaki suçlardan sıkıyönetim ilânına ve faaliyetlerine ilişkin olanları işleyenler ve bunların suçlarına iştirak edenler bu kanunun 21 nci maddede hükümleri saklı kalmak şartıyla sıfat, meslek ve memuriyetleri ne olursa olsun sıkıyönetim komutanı nezdindeki askerî mahkemelerde yargılanır.

a) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci babının birinci, ikinci ve dördüncü fasıllarında yazılı Devletin kişiliğine karşı işlenen suçlar;

b) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının beşinci babının birinci ve ikinci faslında yazılı suç işlemeye tahrik ve cürüm ikai için cemiyet kurmak suçları;

c) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının altıncı babının ikinci faslında yazılı Devlete ait mühür, damga ve sair alâmetlerin taklidi hakkındaki suçlar;

d) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının yedinci babında yazılı kanunun selâmeti aleyhine işlenen suçlar;

e) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının onuncu babının ikinci faslında yazılı yağma, yol kesme, adam kaldırma suçları;

f) Türk Ceza Kanununun 179, 180, 188, 191, 192, 201, 234, 235, 236, 241, 242, 248, 249, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 264, 266, 268, 271, 296 ve 537 nci maddelerinde yazılı suçlar ile 6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunda yazılı suçlar;

g) Türk Ceza Kanununun 390 ve 391 nci maddelerinde yazılı suçlar ile haberleşmeyi sağlayan Posta, Telgraf, Telefon İşletmesi Genel Müdürlüğüne veya Türk Silâhlı Kuvvetlerine ait her türlü araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları;

h) Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59 ncu maddelerinde yazılı suçlar;

i) Askerî Ceza Kanununun 75, 93, 95 ve 96 nci maddeleri ile 148 nci maddesinin ikinci fıkrasında ve 160 nci maddelerinde yazılı suçlar;

j) Takibi şikâyete bağlı olmayan veya şahsî dâva yoluyla takibi gerekli bulunmayan basın yoluyla işlenmiş suçlar;

k) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanuna muhalefetten doğan suçlar;

l) Derneklerin, sendikaların ve meslekî kuruluşların kanunlarında mevcut kapatılmalarıyla ilgili dâvalar.

(648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun siyasî partilerin kapatılmasıyla ilgili hükümleri saklıdır.)

Yukarıda yazılı suçlara elkoyan yetkili merciler bu suçlara ait hazırlık soruşturması evrakını vakit geçirmeden sıkıyönetim komutanına göndermekle yükümlüdürler. Sıkıyönetim komutanı kendisine gönderilen evraki sıkıyönetim komutanlığı nezdindeki askerî savcılığa, işlem yapılmak üzere gönderir.

Sıkıyönetim komutanı bu kanunda yazılı suçlardan sanık kişileri, sıkıyönetim komutanlığı nezdindeki askerî mahkemeye sevk ve tutuklanmaları gerekip gerekmediği hakkında bir karar alınıncaya kadar gözetim altında tutabilir. Bu süre onbeş günden fazla olamaz ve aynı kişi için, aynı suç isnadı sebebiyle ve yeni deliller çıkması gibi haklı bir sebep yok iken bir defadan fazla kullanılamaz.

Uygulanacak usul hükümleri :

Madde 18. — Sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerde, askerî mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu ile ayrıca bu kanunun savaş hali hükümleri uygulanır. Sıkıyönetim, savaş hali sebebiyle ilân edilmemiş ise Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun savaş halinde kanun yollarına başvurmaya, yerine getirmeye ve mahkeme kuruluşuna ilişkin hükümleri uygulanmaz.

Askerî Yargıtayca incelemede öncelik :

Madde 20. — Sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerde verilip temyiz edilen hükümler, 353 sayılı Kanunun 1596 sayılı Kanunla değişik 217 nci maddesinin son fıkrası uyarınca en geç 2 ay içinde karara bağlanır.

Kovuşturmada izin :

Madde 21. — Bu kanunda belirtilen suçlardan dolayı aşağıda yazılı kişiler hakkında sıkıyönetim komutanlığınca kovuşturma yapılabilmesi :

- Bakanlar Kurulu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, kendi meclislerinin,
- General ve amiraller hakkında Genelkurmay Başkanının,
- Müsteşarlar hakkında Başbakanın veya ilgili bakanların,
- Valiler, kaymakamlar hakkında İçişleri Bakanının,
- Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, Yüksek Hâkimler Kurulu, Sayıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanunsözcüleri, Cumhuriyet Başsavcısı, Askerî Yargıtay Başsavcısı, hâkimler ve yardımcılarıyla Cumhuriyet savcı ve yardımcıları ve bu sınıftan sayılanlar, askerî hâkim subaylar hakkında özel kanunlarına göre yetkili kurul ve makamların,

İznine ve yargılama usulüne bağlıdır.

Yukarıda sayılan kişiler hakkında yetkili kurul ve makamlar tarafından, sıkıyönetim komutanlığınca kovuşturma yapılmasına izin verilmediği ahvalde özel kanunlarına göre işlem yapılır.

Diplomatik dokunulmazlıkla ilgili hukuk kuralları saklıdır.

Sıkıyönetimin kaldırılması halinde sıkıyönetim askerî mahkemelerinin görev ve yetkisi :

Madde 23. — Sıkıyönetimin kaldırılması halinde sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerin ve askerî savcılarının görev ve yetkileri sona erer.

Dâva ve soruşturma dosyaları niteliklerine ve ilgili kanun hükümlerine göre görevli ve yetkili mercilere gönderilir.

MADDE 2. — 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 23 nci maddesine 1654 sayılı Kanunla eklenen (c) bendinden sonra aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Sıkıyönetim hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin giderler için Başbakanlık bütçesine yeterli ödenek konur.

MADDE 3. — 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun «GEÇİCİ MADDE» si, «GEÇİCİ MADDE 1. » olarak değiştirilmiş ve aynı kanuna aşağıdaki geçici 2 nci madde eklenmiştir :

GEÇİCİ MADDE 2. — 23 Nisan 1971 tarihinde ilân edilen sıkıyönetimin kaldırılması halinde sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemelerde görülmekte bulunan dâvalar sonuçlandırılmaya kadar bu mahkemelerin görev ve yetkileri devam eder. Bu mahkemelerin hangi komutanlık nezdinde göreve devam edeceği 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunundaki usule göre saptanır. Anılan mahkemeler 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu hükümlerini uygular.

Birinci fıkrada yazılı hallerde, sıkıyönetim komutanlığı nezdinde kurulan sıkıyönetim askerî mahkemeleri birden fazla ise bu mahkemeler ile mahkemelerde görevli askerî hâkim ve savcıların sayıları ihtiyaca göre azaltılabilir.

Kamu dâvası açılmamış dosyalar ile duruşmanın tatiline karar verilmiş dâvalar durumlarına, niteliklerine ve kanun hükümlerine göre görevli ve yetkili mercilere gönderilir.

MADDE 4. — Bu kanunun 1 nci maddesiyle değiştirilen 15 nci madde 14 . 4 . 1973, 3 ncü maddesi ile eklenen geçici 2 nci madde 26 . 3 . 1973 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeler yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BU KANUNA AİT TUTANAKLAR

Millet Meclisi			Cumhuriyet Senatosu		
Cilt	Birleşim	Sayfa	Cilt	Birleşim	Sayfa
33	58	614	10	55	671
36	86	390	11	60	74
	88	444:474		64	220:231
	92	528:568		65	238:277
	94	586:625			

I - Gerekçeli 856, 856'ya 1 nci ek ve 856'ya 2 nci ek S. Sayılı basmayazılar Millet Meclisinin 88 ve 92 nci birleşimlerine, 256 S. Sayılı basmayazı Cumhuriyet Senatosunun 64 ncü Birleşim tutanağına bağlıdır.

II - Bu kanunu; Millet Meclisi Anayasa, Adalet, İçişleri, Millî Savunma ve Plân komisyonlarından kurulan Geçici, Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet, İçişleri, Millî Savunma ve Bütçe ve Plân komisyonlarından kurulan Geçici komisyonları görüşmüştür.

III - Esas No. : 1/782, 2/832